

Vääryyden yhteiskuntapolitiikkaa

On se niin väärin. Tutkijaliitto. Helsinki 1989. 183 s.

Tutkijaliitto järjesti 10–11. 1. 1988 hyvinvointivaltio Suomen »On se niin väärin» -katselmuksen, jonka esitelmien pääosa julkaistiin kirjana runsaan puoleentoista vuoden kuluttua. Seminaarissa esitettiin 18 alustusta ja 15 niistä julkaistiin. Kirjaan sisältyy myös *Marja Järvelän* esipuhe, joka sellaisenaan on värikäs arviointi kaikista julkaistuista kirjoituksista.

Vääryyksiä löytyi monilta yhteiskuntaelämän aloilta. Noin puolet kirjoituksista on sellaisia, joissa ongelmia lähestytään ekonomistin työkaluin. Niissä artikkeleissa lukijan mieleen tulee nostalgisesti mm. Ruotsissa 1930-luvulla käyty keskustelu tieteen ja politiikan suhteista kansantaloustieteessä. Silloiset Ruotsin hyvinvointivaltion teoreetikot *Gunnar Myrdal* ja *Erik Lindahl* eivät lähestyneet vääryyden ongelmia luokkataisteluopin näkökulmasta, vaan klassisen ja varsinkin uusklassisen teorian välillä, niiden implisiittisiä arvo-oletuksia kritikoiden. He keskustelivat uusklassisen arvo-opin, vapaakauppateorian, täydellisen kilpailun teorian ja finanssiopin lähtökohtien arvolutauksista. Itse asiassa *Pekka Kosonen* »Suomen malli kovenevassa maailmassa», *Uskali Mäen* ja *Juhana Vartiaisen* »Talospolitiikan retoriikka» ja *Jukka Pekkarisen* »Talous ja politiikka» lähtevät liikkeelle markkinoita kuvaavien mallien pohjana olevien arvo-ole- tusten analyysistä.

Ekonomistin, joka ei halua retoriikan retkuttavan itseään, olisi syytä päivittäin selvittää itselleen omien ja muiden esittämien mallien arvoanalyysi. Komentotalouden vararikko on kohottanut markkinoiden ihannoimisen huippuarvoonsa ainakin 60 vuoteen. Tässä arvovallankumouksen tilassa markkinoihin perustuvan hyvinvointivaltion malli on joutunut tulilinjalle ja puolustusasemaan.

Uusklassiset ja -liberaaliset mallit eivät halua- kaan kuvata prosessia, jonka avulla ne kansalaiset, joiden käytettävissä olevat tulot eivät pääasiallisesti muodostu tuotannontekijäkorvauksista (ja/ tai pääoman arvonnousuista), integroidaan edes yhteiskuntarauhan turvaavaan kulutukseen. Yhteis- kunnan enemmistö ei näet suostu jättämään syrjäytettyjä, päänäpotkittuja ja väliinpuotoajia vain pirun ja tilastojen haltuun. Kansalaiset eivät kes- kiluokkaistuessakaan tunnu haluavan luopua hy-

vinvointivaltiosta missään reaali- markkinatalouden maassa. He vain inhoavat verojaan ja arvelevat, et- tä naapurit olisivat olleet pikemminkin joutilaita niitä maksamaan. Tällaisessa tilanteessa on vält- tämätöntä analysoida markkinatalousutopian ja hyvinvointivaltioutopian faktoja ja huijausyrityk- siä.

Kaikki kirjoittajat päätyvät lopputulokseen, et- tei vääryyksistä Suomessa kärsi mikään hyvin mää- riteltävissä oleva riistetty luokka, vaan monet he- terogeeniset syrjäytettyjen ryhmät, joista jotkut voi- vat olla hyvin pieniäkin. *Klaus Mäkelän* »Suomi ja sen hyvinvointivaltio, valtio ja sen Suomi», *Matti Kortteisen* »Onko 'rakennemuutos' mytologiaa», *Pentti Kettusen* »Työstä ja demokratiasta» ja *Timo Viherkentän* »Palkansaaja-kuluttaja maksaa muiden veroedut» lähestyvät syntyneestä tilannetta makro- sosiologian ja eräänlaisen sektorianalyysin välillä, jossa kuvauksen kohteena on politiikka, joka on heikentänyt joidenkin ryhmien suhteellista asemaa. Kaikissa näissä artikkeleissa kirjoittaja argumen- toi kuitenkin käsitteillä, jotka löytyvät ekonomis- tin työkalupakista.

Vääryyden kuvaa hahmottelevat *Jari Heinonen*, *Kari Väitalo*, *Elianne Riska*, *Tuula Gordon*, *Kei- jo Rakkonen*, *Tapio Lappi-Seppälä*, *Martin Schei- nin* ja *Jukka Oksa* sektoriartikkeleissaan. Kun ku- mulatiivisesti syrjäytyneiden poliittista voimatto- muutta, terveydenhoidon palvelusten käytöstä kiel- täytyvien, koulussa turhautuvien, asunnottomien juoppojen tai varkaudesta uusintarikollisina tuo- mittavien ongelmia pyritään ratkomaan, eivät eko- nomistien keinot riitä. Kaikki tietävät, etteivät nä- mä pulmat ratkea ilman resurssien käytön uusja- koa. Ekonomisti ei voi sanoa, paljonko vaikeasti määriteltävissä olevien ryhmien ongelmien poista- minen maksaisi ja miten resursseja olisi ryhmitel- tävä uudelleen.

Niukuuden kylmien tähtien alla toimivalla ta- loudella on aina budjettirajoituksena. Ne eivät muodostu vain veronmaksajien penseydestä, vaan myös ajan riittämättömyydestä ja aikahorisonttien epäyhtenäisyydestä. Hyvinvointiyhteiskunta on huikkeen monidimensionaalinen, sitä ratkaisemaan tarvitaan epäilemättä kansanvaltaa. Kansanvalta tarvitsee hyvinvointi-indikaattoreilleen alati muut- tuvia uusia painojärjestelmiä. Vääryys johtuu sii- täkin, etteivät edes hyvää tarkoittavat edustuseli- met ehdi antaa toteuttaville viranomaisille ajanmu-

kaisia normeja ja oikein jakautuneita resursseja markkinoiden välityksellä eikä ihanteellisesti niitä muutellenkaan.

Yhteiskuntapolitiikka ei ole vain lainsäädäntöä ja budjetintekoa, vaan myös optimaalisen desentralisaation ja toimivan pysty- ja vaakasuoran kommunikaatiotavan hakemista. Tästä puhuminen ja tällaisen yhteiskuntapoliittisen mallin rakentaminen on vain niin vaikeata. Se on niin väärin.

VAMOKAP ja *le Grand Plan* ovat kuolleet. Täy-

dellisen kilpailun maailman malli ei koskaan toteudu reaalikapitalismina. Vääryyksien vähentämiselle ei näytä olevan muuta näkyvässä olevaa vaihtoehtoa kuin markkinatalouden ja hyvinvointivaltion yhdistelmien reformeja pohdiskeleva kuivanrationalistinen keskustelu. Tulokset eivät synny toreilla ja värikkäiden adjektiiviattribuuttien käytöllä. Tutkimusta, keskustelua ja kuuntelua tarvitaan. Se taas ei ole yhtään väärin.

Jussi Linnamo